http://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/terminologia-meteorologica-romaneasca--126365.html

Terminologia meteorologică românească

28.04.2016 02:50:00

AUTOR: IOAN MILICĂ

- Studiul terminologiilor se bucură astăzi de interes vădit din partea specialiştilor preocupaţi de viaţa cuvintelor. O căutare, oricât de sumară, în cataloagele bibliotecilor universitare naţionale va arăta că, în ultimul deceniu, s-au publicat relativ multe cărţi referitoare la terminologiile ştiinţifice româneşti. Au fost tatonate mai toate arealurile ştiinţei, iar contribuţiile cele mai însemnate cantitativ se înregistrează în domenii precum dreptul, economia, informatica şi medicina.

Aşa cum, după revoluţia din 1989, lingviştii au început a scruta discursul mediatic pentru a culege noutăţile şi efemeridele lexicale care dădeau seamă despre răsturnarea de zodii (dinspre limba de lemn înspre libertatea de expresie), tot astfel, după integrarea României în Uniunea Europeană (2007), s-a stârnit un vânt de sincronizare terminologică provocat, măcar în parte, de constatarea că în anumite sectoare ale uzului lingvistic, stagnarea dădea bătăi de cap celor ce aveau de transpus în româneşte documentaţia UE.

Pe măsură ce adierea de emancipare s-a întins asupra unor arii conexe dreptului şi economiei, explorarea terminologiilor populare a devenit un câmp de lucru muncit din ce în ce mai rar, în ciuda faptului că tocmai această zonă furnizează indicii relevante despre chipul în care omul interpretează, prin cuvinte, lumea. Ca şi vechile monede descoperite în siturile unor foste aşezări omeneşti,

cuvintele din limba unui popor oglindesc, la scară istorică, luminile şi umbrele ciocnirilor dintre civilizaţii. Dacă e conturat în jurul unui ax antropologic, studiul terminologiilor populare reuşeşte să surprindă cum va fi decurs călătoria omului prin lume şi prin timp.
Dar una se zice în teorie şi alta se observă în practică! De-ar fi să luăm ca repere neterminatul monument conceput de Hasdeu, ***Etymologicum Magnum Romaniae*** (1887-1898), sau, la o scară şi mai restrânsă, uitata lucrare a lui Frédéric Damé, ***Încercare de terminologie poporană română*** (1898), se va observa, poate, că încercările de a reconstitui, prin prisma terminologiilor populare, fragmente din viziunea despre lume a unui popor sunt, la noi, relativ puţine prin raportare la capitalul ştiinţific al unora dintre vecinii noştri. Ţinând cont de câteva articole de pionierat publicate în ***Dacoromania*** lui Sextil Puşcariu, revista-fanion a lingviştilor clujeni din perioada interbelică şi de unele din contribuţiile româneşti de etnologie şi de dialectologie, se poate aprecia că ogorul e abia desţelenit.
În contrast cu acest fond, caracterizat de absenţa unor lucrări româneşti de referinţă, dicţionarul pe care îl voi prezenta în cele se urmează se distinge prin câteva trăsături care îl plasează pe altă orbită, cea firească, a cercetării lexicografice solide. La Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" a fost tipărit, de curând, volumul intitulat ***Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (ştiinţific versus popular)***. Titlul reflectă denumirea unui proiect de cercetare câştigat, în 2011, de o echipă de specialişti de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide" al Academiei Române, filiala Iaşi. Din colectivul condus de Cristina Florescu fac parte Liviu Apostol, meteorolog, Cristina Cărăbuş, Laura Manea, Florin Olariu, Mădălin Patraşcu, Alina Pricop şi Elena Tamba, lingvişti. Grupul de lucru a colaborat cu specialişti recunoscuţi în lingvistica românească şi romanică: Nistor Bardu, Maria Iliescu, Mariana Neţ şi Rodica Zafiu.
Pe scurt, echipa a adunat, dintr-o multitudine de surse, termenii populari şi ştiinţifici referitori la fenomenele atmosferice (starea vremii). Termenii au fost organizaţi în câmpuri [a) nebulozităţi, b) vânturi, c) deplasări şi curenţi de aer, d) precipitaţii, e) depuneri, f) fenomene luminoase, sonore, electrice şi electro-luminoase şi g) radiaţii] şi au fost ordonaţi alfabetic, în cuvinte-titlu. Reţeta de descriere a celor aproximativ 1.500 de cuvinte-titlu a fost stabilită în conformitate cu următoarele aspecte: prezenţa în terminologia populară şi/ sau ştiinţifică, etimologia şi prima atestare, răspândirea teritorială şi eventualele valenţe expresive. Aplicarea acestui algoritm de descriere a condus la realizarea unui dicţionar caracterizat de obiectivitate, precizie şi bogăţie, un dicţionar apt să redea asemănările şi deosebirile dintre modelul ştiinţific şi cel popular, adică asemănările şi deosebirile dintre meteorologia practicată cu mijloacele omului de ştiinţă şi observaţiile sau intuiţiile despre vreme ale omului de rând. O astfel de lucrare constituie o premieră în lingvistica românească şi romanică, constată autorii, inventariind bibliografia de referinţă a domeniului investigat.
Pe măsură ce componenta istorică şi cea comparativă au fost asigurate prin metoda de lucru adoptată, autorii dicţionarului au considerat oportună includerea în volum a unor studii cu profil enciclopedic, care să pună şi mai pregnant în valoare materialul lingvistic cules. Această componentă enciclopedică este interesantă mai ales pentru că ea cuprinde o sumedenie de cunoştinţe privind istoria meteorologiei româneşti, constituirea tradiţiei discursive a buletinului meteo (specie publicistică veche de mai bine de un secol), alcătuirea şi interferenţa câmpurilor terminologiei meteorologice româneşti, predominanţa modelului denominativ popular asupra celui ştiinţific şi alte aspecte menite să captiveze un cititor răbdător şi educat.
Cu regretul că lucrarea lexicografică întocmită de specialiştii ieşeni nu a beneficiat, încă, de logistica de popularizare şi de difuzare a unei edituri internaţionale, închei comentând că volumul dedicat terminologiei meteorologice româneşti probează că, în anumite condiţii, nu vremea-l stăpâneşte pe om.
Ioan Milică este conferenţiar universitar doctor la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" Iaşi